

stel je even voor...

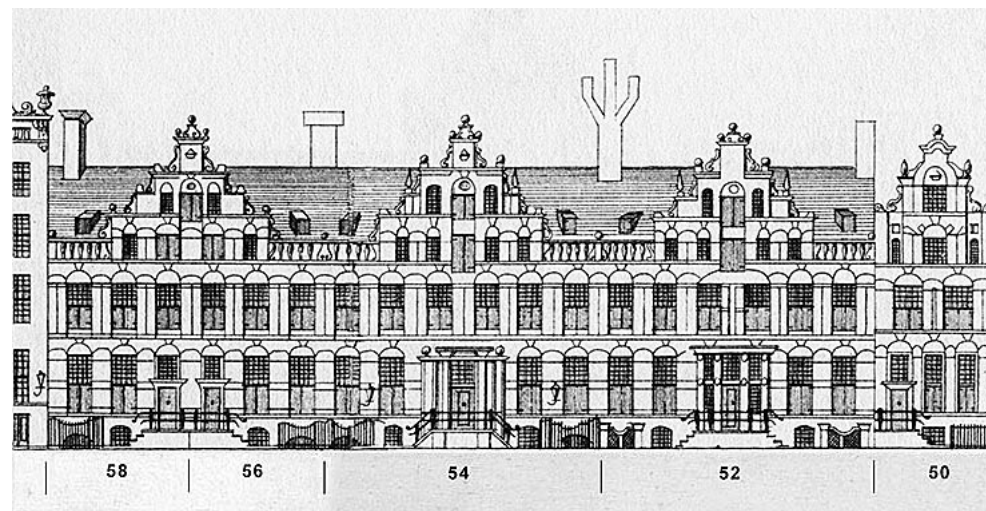
*drie keer het Bartolottihuis op een rij
en dan te bedenken dat dit echt in Amsterdam heeft gestaan*

Stelt u zich dat eens voor..., drie keer het Huis Bartolotti naast elkaar. Ze hebben er gestaan, zeker. Het moet een pareltje aan de Herengracht geweest zijn. Maar opvolgende eigenaren dachten er anders over en sloopten en verbouwden net zolang tot ze een paar vierkante meters benutbare ruimte extra kregen... en een 'moderne' gevel. De onverlaat die vandaag iets dergelijks met het Huis Bartolotti voorstelt, zou op klassieke wijze geradbraakt en gevierendeeld worden. In de 19e eeuw maalde de stadsbestuurders daar echter niet om.

Het gaat om de huizen Herengracht 52-58 in de Derde Uitleg. De percelen werden in 1613 geroid en uitgegeven en in 1614 begon de bouw. Het begon allemaal met de koop van perceel 25 in park A (nu: Herengracht 50) door Jan Jansz Munter (1570-1617), een telg uit een familie van aanzien in die dagen. Vier leden van deze familie werden verkozen tot burgemeester in de periode 1670-1747. Na gereedkomen van Herengracht 50 verruilde Munter zijn huis in de Warmoesstraat voorlopig voor het huis dat aan de Herengracht gebouwd zou worden.

Herengracht 52

Munter bouwde op het 30 voet of 8½ meter brede perceel een ruim 5 meter breed huis in Hollandse Renaissance-stijl. De rest van het perceel voegde hij bij perceel 26 dat door zijn geloofsgenoot Pieter Jacobsz Blok werd betaald maar op Munters naam gesteld werd. Munter nam van perceel 27 weer 20 voet over, zodat Herengracht 52 een bijna 14½ meter breed huis in Hollandse Renaissance kon worden in een vergelijkbare stijl als het eerder genoemde Huis Bartolotti. Dat kwam uit de stal van Hendrick de Keyser, maar Munter liet een niet bekende architect een pand in de stijl van De Keyser neerzetten. Daarna was Munter nog lang niet tevreden. Hij had con-

tact en overleg met de kopers van percelen 27, 28, 29 en 30. Het restant van perceel 27 en de drie van elk 30 voet boden ruimte aan nog twee van dezelfde huizen als Herengracht 52. En Munter wist de eigenaren Cornelis Lourensz Schouten en Salomon Voorknecht te overtuigen vergelijkbare huizen te bouwen. Schouten, brouwer in Weesp, maakte van Herengracht 54 iets moois en Voorknecht deelde van het begin af zijn huis in tweeën. In het grachtenboek van Caspar Philips staan ze nog in volle pracht afgebeeld.

Voorknecht had bij zijn percelen 29 en 30 ook een corresponderend perceel op de Keizersgracht gekocht, dat nog niet bebouwd was toen hij zich in 1619 als koopman in Dantzig vestigde. Hij vroeg een zwager zijn bezittingen in Amsterdam te verkopen, wat in 1620 tenslotte lukte. Het perceel op de Keizersgracht werd door Schouten gekocht en vormde lang een eenheid met Herengracht 54. Dat huis was ook van binnen heel fraai uitgebouwd.

▲ *In het Grachtenboek van Caspar Philips uit 1768 staat de rij van drie huizen nog in de originele staat; rechts daarvan het eerste huis van Munter op nr.50*

◀ Herengracht 50 nadat het pand ingelijfd was bij nr.52 en zowel de stoep als de complete entree was kwijtgeraakt
Foto:
© Walther Schoonenberg

▶ Herengracht 52 na de verbouwing
Foto:
© Funda

Van de huizen Herengracht 52 en 54 zijn door schenking de grondpapieren in het Stadsarchief terechtgekomen, dus we hebben een redelijk beeld van de diverse eigenaren en zelfs van bewoners die huurden. Wij gaan u daar niet mee lastig vallen, maar af en toe duikt er een naam op die vermeldenswaard is. Zo had Dirck Munter die Herengracht 52 bewoonde, een dochter Catharina die gehuwd was met Lucas Trip en toen Catharina het huis in 1701 erfde kwam het – zoals in die dagen gebruikelijk – in bezit van die lijn van de familie Trip. In 1734 erfde Cornelis Trip het huis terwijl hij al op Herengracht 54 gehuurd woonde. Dit is de tak der Trippen die via de Sociëteit van Suriname schatten verdiende aan slavenarbeid op de vele plantages die ze bezaten.

In de 19e eeuw komen wij op Herengracht 52 nog E.J.H.C. Woltman

- ▲ *Dit is, na vele verbouwingen, van die grandioze rij huizen geworden; foto © Erwin Meijers*
- *In de confectiefabriek, die in 1921 op Herengracht 52 was ontstaan, brak in 1942 brand uit die veel van het interieur vernielde (SAA)*

Elpers tegen, uit de familie die op dat moment eigenaar was van de Zeepfabriek De Vergulde Hand op het Damrak. Eind 19e eeuw woonde hier ook Prof. Dr. Pieter Klazes Pel (1852-1919), internist, chef-arts Binnengasthuis en hoogleraar GU Amsterdam die onderzoek deed naar effecten van Hodgkin Lymfoom.

In 1921 kocht de Confectiefabriek De Groot & Co het pand voor f110.000 en richtte het in als confectieatelier. De firma deed het goed; in 1931 verwierf men Herengracht 50 en in 1953 ook Herengracht 54 waar het bontatelier kwam. Hieraan danken we de met een productiehul volgebouwde tuin van nr.54. In 1942 vernielde een brand in dit confectieatelier het interieur van Herengracht 52 gedeeltelijk.

Herengracht 54

De geschiedenis van de bewoning van Herengracht 54 is, net als het huis, veel rijker. Na de familie Schouten werd het huis in 1642 gekocht en betrokken door Aletta Adriaens, weduwe van Elias Trip, koopman in ijzer en oorlogstuig. Elias en Aletta lieten zich in 1639 portretteren door Rembrandt, Elias postuum. Haar dochter Maria,

inmiddels weduwe van Balthasar Coymans, erfde het huis in 1656 en betrok het. Het jaar erop trouwde zij opnieuw, verhuisde naar Utrecht en verhuurde Herengracht 54. Na Maria's dood erfden acht kinderen uit twee huwelijken het huis, dat zij in 1690 aan Dirck Munter verkochten voor f32.000. Deze Munter werd twee keer tot burgemeester verkozen, in 1698 en 1700. Na diens overlijden ging het pand over aan zijn weduwe die kinderloos overleed in 1727. Erfgenaam was haar neef Lucas Trip (1666-1734) die drie keer burgemeester werd. Hij woonde al op Herengracht 56 en dat huis liet hij bij zijn overlijden in 1734 aan zijn zoon Cornelis Trip (1695-1753) na. Die kocht in 1748 Herengracht 52. Ook deze Trip werd drie keer burgemeester en ging op nr.54 wonen. Door het koetshuis en de stallen aan de Keizersgracht (nu: nr.73) was nr.54 een vorstelijk onderkomen. De appreciatie kende in de 18e

eeuw wel een omslagpunt. De stadspaleizen in de Vierde Uitleg deden de Renaissance-panden verbleken en dat gaf het zetje om veel voorgevels aan te pakken, alhoewel dat voor Herengracht 54 pas in 1867 gebeurde.

In 1808 werd het een kan-

- ◀ *Aletta Adriaens, weduwe van Elias Trip, kocht Herengracht 54 in 1642 - Rijksmuseum*
- ▶ *Herengracht 54 na de verbouwing van 1867 - foto © Walther Schoonenberg*

toorpand voor de Associatie Cassa, tot die door een fusie in 1866 aan de overkant van de gracht naar het grote kantoorpand van de Kas Associatie verhuisde.

Toen vond de eigenaar van Herengracht 54 het tijd voor een grote verbouwing die het jaar erop al van start ging. Architect-aannemer Coenraad Wiegand wijzigde de voorgevel in een lijstgevel met centraal een boogvormige timpaan. Gedeeltelijk werd er natuursteen aan de buitenzijde aangebracht, de rest werd gepleisterd. Grootste stijlbreuk met de Renaissance waren de ramen en omlijstingen in Neo-Classicisme. Boven de toegang, waar de dubbele stoep gewij-

zigd was in een frontale stoep, kwam een balkon.

De opvallendste huurder van dit verbouwde pand was de Partij van de Arbeid, die het vanaf 1996 als partijbureau gebruikte. Toenmalig voorzitter Hans Spekman vond de huur van f540.000 p/jr te veel en de grachtengordel niet bepaald bij zijn partij passen. Hij liet het bureau in 2017 naar een eenvoudiger onderkomen aan de Haarlemmerweg verhuizen.

◀◀ *Op deze vogelvluchtopname is goed te zien dat de tuin van Herengracht 54 volledig bebouwd is, souvenir van Confectiefabriek De Groot & Co - vogelvlucht Google Maps*

◀ *PvdA partijbureau op Herengracht 54 - foto © Roeland Koning*

Herengracht 56-58

We eindigen de vermelding van het prille begin van dit dubbel-pand in 1620, nadat Salomon Voorknecht zich voorgoed in Dantzig had gevestigd en een zwager het pand en het perceel aan de Keizersgracht wist te verkopen. Dat was aan Herman Goris de Oude voor *f*21.500. Op nr.58 ging hij zelf wonen en zijn dochter Catharina, die gehuwd was met koopman Pieter de Latfeur, op nr.56. Na de dood van Herman kwamen beide helften in bezit van de vijf dochters van Pieter Latfeur. De vijf konden niet vrijelijk beslissen over het pand omdat er een bijzondere clause – Fideï-commis ofwel bewaarplicht (voor een volgende generatie) – van kracht was. Dat bleek de zoon Pieter van Werkhoven van Jannetje de Latfeur te worden, welke trouwde met een volle nicht, de dochter van Clara de Latfeur. Wie er precies gingen wonen in het complex nrs.56-58 is niet duidelijk, wel dat in 1721 het geheel voor *f*45.500 verkocht werd aan Lucas Trip (1666-1734). We kwamen hem al tegen als eigenaar van nr.52 en huurder van nr.54. Vanaf dat moment was het allemaal Trip wat de klok sloeg. Nadat het complex in 1772 in handen gekomen was van de laatste Trip, kleindochter Maria, die getrouwd was met Willem Boreel Jr, besloot dit echtpaar de huizen voor *f*49.500 te verkopen aan Marcellus Broen (1738-1802), koopman op Suriname, thesaurier en commissaris Wisselbank. Broen ging zelf op nr.58 wonen en nr.56 werd verhuurd. Rond 1795 werd de bouwvallige topgevel gesloopt en niet lang daarna werden de nrs.56-58, als eerste van de drie renaissance-huizen, verbouwd tot de huidige toestand. Daarbij werd de kapverdieping tot een volwaardige woonverdieping uitgebouwd. De volgende decennia werden de beide huizen, voor zover

◀ *Herengracht 56-58 na de verbouwing van eind 18e eeuw - foto © Walther Schoonenberg*

niet een lid van de familie Broen er woonde, verhuurd. De panden werden van familielid op familielid gelegateerd. Op nr.56 woonde begin 19e eeuw Sophia Hutschler met echtgenoot assuradeur Rudolphe le Chevalier Françoisz. Sophia had nr.56 in 1873 toebedeeld gekregen na het overlijden van haar nicht Anna Catherina Broen. Le Chevalier was de man die mede aan de wieg stond van de Associatie Cassa, eerst vanuit het woonhuis, later in nr.54 en nog later in een kantoorpand elders.

In 1904 werd nr.58 verkocht voor f24.000 aan Johan Carel Zimmerman, directeur Assurantiemaatschappij De Nederlanden, afdeling Amsterdam. In 1906 werd het alweer doorverkocht aan een makelaar, waarna het een lange geschiedenis kende met van huis uit werkende makelaars en commissionairs.

- ▲ Vergadering BvNO in 1930 (zonder Theo Thijssen) op Herengracht 56
- ▶ Tekening van de huizen Herengracht 50-58 van de hand van © Tim Killiam

De verdere geschiedenis van Herengracht 56 is iets kleurrijker. Het pand werd in 1882 verkocht voor f40.000 aan Justus Leuveling Tjeenk, een makelaar. Aanvankelijk om er zelf te gaan wonen maar in 1898 verkocht hij het aan Andreas Joseph Bierman, die het pand inwendig liet verbouwen tot puur en alleen woning. In 1919 werd het opnieuw verkocht en in 1922 werd het eigendom van de Bond van Nederlandse Onderwijzers (BvNO) en opnieuw als kantoor ingericht. Theo Thijssen was hiervan van 1921 tot 1939 hoofdbestuurder. De BvNO was in 1890 voortgekomen uit het Nederlands Onderwijzers Genootschap (NOG) en kreeg de Kinderbescherming onder haar dak onder de naam Centraal Bureau voor Onderwijsadviezen en Kinderbescherming (CBvOK) en evolueerde later tot Algemeene Bond van Onderwijzend Personeel (ABOP) die in 1969 in het NVV opging. Het NVV werd op deze manier eigenaar van nr.56 en in 1974 ook van nr.54 Centraal Bureau voor Onderwijsadviezen en Kinderbescherming (CBvOK) om als kantoor te dienen. U ziet dus dat de keuze van nr.54 tot partijbureau van de PvdA niet zo ver gezocht was.

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

